

Inspektionspodden – Sexualitet, samtycke och relationer

Hans Olsson (HO) [00:00:10]: Ju mer man tänker på det som ett kunskapsämne just i skolan med sina specifika förutsättningar– självklart, det skiljer sig från andra ämnen på det sättet, det gör det absolut, men jag tror det underlättar att vi behöver inte göra det så märkvärdigt annorlunda än andra områden som vi jobbar med i skolan.

Agnes Gidlund (AG) [00:00:38]: Hej och välkommen till Inspektionspodden, en podcast från Skolinspektionen. I den här podden tar vi upp intressanta ämnen och områden som vi har granskat och som har fått stor uppmärksamhet. Jag som leder det här samtalet heter Agnes Gidlund och är pressansvarig på Skolinspektionen. Med mig har jag också då Lars Thornberg som är verksamhetsutvecklare på Skolinspektionen. Hej Lars.

Lars Thornberg (LT) [00:01:10]: Hallå.

AG [00:01:12]: I det här avsnittet så ska vi prata om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer och hur området har förändrats över tid, från att vara något som man inte pratat om så mycket i skolan, till att heta sexualkunskap och sedan sex och samlevnad och nu sexualitet, samtycke och relationer. För att göra det här på bästa sätt så har vi med oss Hans Olsson och du är sakkunnig i sexualundervisning på RFSU. Välkommen.

HO [00:01:41]: Tackar, tackar.

AG [00:01:42]: Och Ingrid Essegård. Du är undervisningsråd på Skolverket och har arbetet med läroplanerna för området. Välkommen.

Ingrid Essegård (IE) [00:01:51]: Tack.

AG [00:01:51]: Men Lars, jag tänker börja med dig. Varför gör vi en podd om sexualitet, samtycke och relationer? Varför är det här viktigt att prata om?

LT [00:02:01]: Ja, men det här är ju ett jätteviktigt område. Inte minst nu. Vi har nya läroplaner som man behöver sätta sig in i. Man behöver använda dem i skolorna. Men det är också ett område där vi på Skolinspektionen har haft fokus på det under ett antal år och det här är någonting som vi kommer att fortsätta att titta på framöver så att vi tycker det är väldigt viktigt och spännande på Skolinspektionen att prata om det här och sprida kunskap om det.

AG [00:02:28]: Och man får ju hålla tungan lite rätt i munnen när man säger det här, samtycke och relationer och sexualitet, men vi ska blicka tillbaka lite i historien och se hur kunskapsområdet har förändrats över tid. Ingrid, kan inte du berätta lite?

IE [00:02:43]: Ända till 1970-talet så handlar fokus mycket om att belysa risker och faror och att ungdomskulturen med dans och jazz och idolbilder och knuttar och raggare, att det finns någonting hotfullt i det. Den fria sexualitetens faror och risker ska belysas i undervisningen. Det gör att den undervisningen kommer inte att tilltala ungdomarna då i skolan. De känner

sig ju inte hjälpta av det. Sedan blir det lite friare syn på det här 1977. Då kommer en ny handledning för sexualundervisning och då införs också begreppet samlevnad, så då kommer det här sex och samlevnad in. Det signalerar att man kan tänka sig sexualitet även utanför äktenskapet till exempel. Sexualitet i annat syfte än reproduktion. Sedan har vi då läroplanen för grundskolan 1994 där det också kommer in några få formuleringar inom ämnena, men framför allt att man börjar betona rektors ansvar då för att se till att den här undervisningen ska bedrivas ämnesintegrerat. Sedan 2011, då kommer det inte ganska mycket begrepp i flera olika ämnen som handlar just om sexualitet, kön, jämställdhet och så där.

LT [00:04:10]: Och det var ju också en följd av den inspektion som var 1999. Då var jag också en av skolinspektörerna där vi tittade på sexualundervisningen i skolan och lade fram en hel del förslag. Det var ju delvis ett resultat av det faktiskt.

IE [00:04:25]: Ja, så man kan säga att den här förändringen har pågått ganska länge.

AG [00:04:31]: Och ganska stor förändring om man tittar då historiskt, från att det kanske bara handlade om det medicinska och lite moraliska till vad det är idag.

IE [00:04:40]: Ja, det tycker jag.

AG [00:04:42]: Vad är den största förändringen som har skett nu Ingrid?

IE [00:04:45]: Den allra största förändringen skulle jag ändå vilja säga är det här att det har kommit in ett helt nytt stycke i läroplanerna som ringar in hela kunskapsområdets bredd så det finns samlat. Det har tidigare har funnits inskrivet i flera olika ämnen, men det har varit splittat på ett sätt som har gjort att det kanske varit lite svårare att se helheten och också viktigt att rektors ansvar har blivit förstärkt och förtydligat och bland annat inspektioner har ju visat att det kanske har varit lite svårt att omhänderta området på ett planerat sätt och det har blivit väldigt olika på olika skolor och även inom samma skola. Några elever har mött en väldigt engagerad och kunnig lärare, andra har inte gjort det så man har sett stora skillnader och det vi vill åstadkomma är ju en likvärdighet och en tydlighet i vilka kunskaper alla elever har rätt till. Att kunskapsområdet ska behandlas återkommande har vi lyckats skriva in och med det menar vi ju då i grundskolan genom eleverna nio år där, där det på många håll kanske bedrivs en undervisning i senare åren i högstadiet idag, så är det nu ett område som ska behandlas återkommande och inte minst därför så behöver rektor ta ett ansvar för att se till att det finns en plan för hur det här ska gå till. Det är ju inte meningen heller att man ska göra samma saker i lågstadiet som man gör i högstadiet, det är ju helt orimligt så klart, utan man behöver ha en organisation och en plan så att det blir bra för eleverna och då behöver det ju finnas ett tydligt ansvar hos rektor där.

AG [00:06:36]: Lars, vill du tillägga något?

LT [00:06:38]: Nej, men jag tycker det låter väldigt klokt som Ingrid säger och det var lite det vi såg, att många lärare tyckte att eleverna inte var tillräckligt mogna. Man började lite senare och tyckte att vissa frågor som HBTQ och sexualitet och sådant, det var knepigt. Om vi tar elevperspektiv så sa eleverna att de skulle vilja prata mer om det här. De tyckte det var

spännande och skulle vilja att man började tidigare. De sa att när man börjar senare, när man börjar bli lite äldre så känner man att "det här kan redan vi. Det här hade vi behövt tidigare och nu vill vi komma mer på djupet", och när de inte får det så tappar de också intresse. Om man lyckas få elevernas intresse och börjar tidigt följa dem och också låter elevernas intresse i de här frågorna få komma in i undervisningen, då kan det bli riktigt bra, men det var tyvärr väldigt sällan vi såg det med just eleverna möjlighet att påverka på planering och på innehåll i undervisningen. Det var då vi tyckte det blev riktigt bra och det sa också eleverna, att då blir det spännande och till någonting som de tycker om, den typen av undervisning, men tyvärr så var det inte alltid så fallet var.

HO [00:07:45]: Alltså, jag tycker också det är jätteviktigt att också rektor får ansvar för att det är återkommande för tidigare kan man säga att indirekt har det ju varit det eftersom det var inskrivet i kursplaner och ämnesplaner för olika årskurser så då bör det ju vara återkommande automatiskt, men nu får rektor ett större ansvar för det och det är bra för tidigare har rektor alltid— när jag har varit ute och snackat så är det så här att "ja, men jag litar på att lärarna gör det de ska." Jo, men nu är det inte det det handlar om. Det handlar om att alla elever ska få en likvärdig undervisning. Inte exakt samma, men likvärdig. Det är viktigt också att påpeka att likvärdig innebär inte att alla ska få exakt samma för det ser olika ut i olika skolor och så, men nu kan de inte bara lägga över det på lärarna utan nu får man göra en plan och då blir det som du säger, Lars, också att det får kanske en bättre progression också. "Nu gör vi det här i årskurs fyra och fem", och så vidare. Det är bra.

AG [00:08:44]: Är det några specifika ämnen som området ska ingå i?

IE [00:08:48]: Ja, det finns några ämnen där själva ordet sexualitet är utskrivet, som i biologi, som i religionskunskap till exempel och historia finns det också med i.

HO [00:09:01]: Vad vi på RFSU tycker är väldigt bra, det är just perspektivet att skolan ska jobba med att främja elevernas hälsa och välbefinnande och ska stärka deras förmåga att fatta självständiga och medvetna beslut. Det är så det är formulerat. Det är jättebra för det säger också någonting om vad utgångspunkten ska vara. Vi var inne på det här med riskperspektivet som kanske har dominerat mycket, men man brukar prata om frisk och risk, att vi måste ju— och det är ju vad barn och unga vill ha också... det var som någon elev sa, att "sex är väl inte bara farligt?" Alltså, det var intrycket. Jag tror inte det är avsikten och inte det man säger, men upplevelsen kan vara den så att det är oerhört viktigt att vi jobbar med en positiv syn på sexualitet och relationer och inte bara gräver ner oss i eventuella negativa konsekvenser. Så jag tycker det är otroligt viktig formulering. Det är kanske den viktigaste för oss eftersom den säger att vi ska stödja elevernas utveckling. Det är det som det handlar om och jag tänker också att vi ska ge dem massor med kunskaper. De måste få reflektera förstås över de här kunskaperna och över värderingar, men vi måste också ge dem hopp och framtidstro. Det tycker jag är en skyldighet om man jobbar i skolan.

IE [00:10:30]: Det finns ju en formulering som har uppmärksammats väldigt mycket och det är ju den här som handlar om att eleverna ska utveckla ett kritiskt förhållningssätt till framställningar i olika medier och sammanhang, däribland pornografi då. Den där formuleringen för ju lätt in tankarna just på riskperspektivet, men vi vill ju också säga att det finns framställningar som är positiva och ändå lyfta det också. Vi behöver ju visa eleverna på

framställningar som kan stärka dem i deras möjligheter att göra självständiga val så att skolan också blir ett forum där man kan tillhandahålla inte bara "så här ska du inte göra", utan också "men så här ska du göra."

HO [00:11:25]: Det är ju det vanliga i inläring. Om man ska lära sig spela fotboll så får man ju framför allt öva på hur man ska slå frisparkar, hur man passar och så. Inte hur man inte ska slå frisparkarna.

AG [00:11:38]: Men Lars, om vi går tillbaka till granskningen som Skolinspektionen gjorde, vad såg vi mer där?

LT [00:11:45]: Ja, det vi såg bland annat, det var att många lärare kände att det här var svårt. De var lite obekväma med att prata om det här området. De kände att de kanske inte riktigt visste hur de skulle ta upp det kopplat till olika ämnen. Om man till exempel undervisar i matematik eller svenska, hur kopplas det till mitt område. Och också att man inte fick så mycket stöd från rektor och så vidare. Alltså, kompetensutveckling var inte någonting man hade på så många skolor så lärarna kände sig lite ensamma och då blev det ofta så att man inte gjorde det eller tänkte att någon annan gör det. Det är ju också så här att de här frågorna kan ibland leda till lite privata samtal, privata diskussioner. Det kan också vara svårt för läraren att hantera, framför allt i ämnen där det inte är så vanligt kanske att det kommer upp och det här är ett ganska komplext och brett område så det här är ett område framför allt nu när det har breddats och det ska in i mer – vilket vi är positiva till – att man verkligen behöver hjälpa de här lärarna som känner att det här är knepigt och det tror jag att vi alla tycker. Det är svåra frågor, men just därför är det kanske ännu viktigare att vi har den här rektorn då som är den här pedagogiska ledaren, eller någon annan som tar det här samlade greppet. Det skulle vi gärna vilja se. Sedan en annan sak som Inger var lite inne på, att det här området ska in i undervisningen för att hjälpa eleverna att utveckla goda förmågor, men det är också kopplat till det övergripande värdegrundsarbetet i verksamheten på skolan och vi kan ju se att när det brister i undervisningen, att det också kan leda till att man inte tar tag eller att eleverna inte förstår när man utsätter andra för diskriminering eller för trakasserier av sexuell natur eller homofobi och så vidare, så det här är så viktigt att det hänger ihop. Det som händer i klassrummet, att man hanterat de här frågorna på klokt sätt påverkar också hela klimatet i skolan så att det här kunskapsområdet behöver också kopplas till det hela värdegrundsarbetet som finns på skolan. Då kan det bli riktigt bra och det var en del skolor som vi träffade som hade lyckats på ett fint sätt.

HO [00:13:59]: Och där kommer också det främjande perspektivet in som inte kanske alltid är så lätt att förstå vad det är egentligen, men det är klart att de här frågorna som handlar om kön, normer kring kön, relationer, HBTQ-frågor – jag menar, dels i undervisningen, men sedan är det ju hela skolmiljön givetvis, så är det ju. Men jag tänker det här med att många tycker det är svårt fast många säger också att det är ett väldigt roligt ämne så att om man väl börjar och, men ett sätt att komma runt det här att det är så svårt, det är dels att jobba tillsammans och jag tänker också då, som du var inne på, att rektor inte alltid har så bra koll... vi gjorde en liten undersökning och då visade det sig också att det var bara nio procent av rektorerna på de skolorna som vi undersökte – ett 50-tal – som hade undersökt alla lärares kunskaper på det här kunskapsområdet och då vet man ju inte heller vad man ska utveckla. Jobbar man tillsammans kan man säga "du tar hand om det, jag tar hand om det

här", men också kanske vad jag tycker är jobbigt att prata om, men jag skulle också vilja säga att om man tänker att det här är ett– i skolan är det ett kunskapsområde som andra kunskapsområden. Vi ska uppnå vissa kunskaper. Vi har vissa mål, vi har ett syfte med undervisningen. Ju mer man tänker på det som ett kunskapsämne just i skolan med sina specifika förutsättningar, självklart, för det skiljer sig från andra ämnen på det sättet, det gör det absolut, men jag tror det underlättar att vi behöver inte göra det så märkvärdigt annorlunda än andra områden som vi jobbar med i skolan. Det tänker jag underlättar. De ska uppnå färdigheter, färdigheter och så vidare.

AG [00:16:02]: Jag tänker att Lars, du pratade ju ändå om några framgångsfaktorer som vi hade sett. Vad var det då? Vad gjorde man när det blev bra?

LT [00:16:11]: Ja, men det är ju det här som vi har pratat om, att man har ett samlat grepp och så vidare, men en annan sak som också framkom är ju att eleverna vill ju gärna... ett dåligt exempel var exempelvis en elev som berättade att i en biologilektion så fick man lära sig termer eller begrepp som var kopplat till HBTQ, men man fick inte prata om dem utan man fick lära in dem som glosor. Då sa eleven att det gav ju inte så mycket och det skapade mest en massa frustration. Det här måste kunna reflekteras och pratas om tillsammans med läraren och man måste också kunna prata om det på ett sätt där man vågar vara öppen och göra sig sårbar och så vidare, och prata om det på ett normkritiskt sätt. Alltså, man ska inte prata om rätt eller fel utan ha en öppen diskussion. Det var det eleverna ville ha och de lärarna som lyckades med det, då skapades också nya perspektiv för eleverna och nya tankesätt. Det är det vi är ute efter, att bryta de här stereotypa föreställningarna om kön exempelvis.

AG [00:17:14]: Så att få diskutera på ett öppet sätt?

LT [00:17:17]: Diskutera och också få delta i vad det är som ska tas upp, det som är relevant för eleverna här och nu. Det är sådant som de verkligen tycker är roligt och kommer igång av, att de får vara med och prata om det. Det är så då man också kommer in i det här området på ett spännande sätt.

AG [00:17:36]: Ingrid, vill du tillägga någonting där?

IE [00:17:36]: Nej, men jag håller med om allt det som har sagts här om engagemanget som ändå finns idag. Det märker vi också av väldigt tydligt. Vårt stödmaterial efterfrågas, våra webbutbildningar har väldigt många deltagare och jag vill slå ett slag för dem. De är jättebra. Man hittar dem på skolverket.se. Nej, men vi märker mycket mer av intresse och engagemang och det speglar ju också ett engagemang som finns i samhället idag och naturligtvis också finns i skolan, och att fånga upp det och det kollegiala lärandet– för nu betonar vi mycket rektors ansvar, men det är så klart att rektor är kanske inte den som kan mest utan det här är också ett kunskapsområde som behöver behandlas då i lärarsamverkan och att man arbetar tillsammans och provar olika idéer man har om lektionsupplägg och just komma ihåg att det här är ju ett kunskapsområde som kräver förberedelse och planering precis som alla andra kunskapsområden.

LT [00:18:39]: Jag kan bara lägga till att när den här rapporten kom 2018 så fick den mycket uppmärksamhet. Alltså, mer än det brukar vara. Det var mycket förfrågningar om att åka ut och delta och prata om den här och det kom ju mycket också intresse från politiken och så vidare så de här frågorna är ständigt aktuella och det är många som har ett intresse i dem.

AG [00:18:58]: Men om man nu är lärare och tycker det här är kanske lite obekvämt att prata om, har ni några tips då för hur man ska göra för att våga? Du sa att man ska treva sig fram. Man har ivriga elever som ändå vet ganska mycket och man känner sig kanske lite så här "hjälp, de kan mer än mig", vad är tipset då till lärarna? Hur ska de göra för att känna sig trygga?

IE [00:19:19]: Jag måste få säga att det självklara tipset från mig är ju att delta i Skolverkets webbutbildningar för att de är verkligen väldigt bra och det finns andra material också. Till exempel ett material om hedersrelaterat våld och förtryck som har funnits väldigt länge, långt innan de här läroplansändringarna. Sedan 2010 har vi haft det materialet. Det är också bra till stöd i det arbetet, men jag tror att det är viktigt att man som lärare inte känner sig ängslig för att man inte gör det här perfekt för då blir det inte bättre, om man har den självkritiska bilden utan att tillåta sig nu att bygga upp det här kunskapsområdet och skaffa sig egna kunskaper och inse att det här handlar ju inte om varken ens eget privatliv eller elevernas. Det gäller också, tror jag, att i arbetet med eleverna också vara tydlig med det, att här ska vi inte prata om våra privata erfarenheter utan det här är ett kunskapsområde och känner man sig lite osäker så kan man ju också lägga mycket fokus just på hälsoperspektivet, på rättigheter och sådan mer sakkunskap och så utgå från det. Men också utgå från elevernas frågor är ju viktigt.

AG [00:20:44]: Ja, precis för vad händer då om det blir ändå privat ur elevernas perspektiv och de tycker kanske ganska olika just kring abortfrågan, homosexualitet? Alltså, hur gör man då som lärare? Hans?

HO [00:20:57]: När det är olika uppfattningar– ja, men vissa saker är ju sådant man kan diskutera. Det är ju inte farligt att man har olika uppfattning. Det beror på på vilket sätt för det är klart att man får inte säga kränkande saker i klassrummet och det får man ju vara tydlig med–

IE [00:21:12]: Jag vill också betona att enligt läroplanen har eleverna rätt att tycka olika. Det ska finnas utrymme för olika uppfattningar i skolan. Det är ju viktigt att säga det.

HO [00:21:22]: Ja, men verkligen. Det är ju en del av skolans uppgift att också öva på att analysera, diskutera, argumentera och det kan ju gälla de här frågorna också för mycket är ju också värderingsfrågor så det behöver inte vara ett särskilt stort problem. Det man är rädd för just med HBTQ-frågor är ju kränkande kommentarer, att man ska öppna för det. Sedan finns det också en rädsla hos en del lärare att själva oavsiktlig kränka eventuella HBTQ-elever i klassrummet, men det här handlar ju också om hur klassdynamiken ser ut redan från början. Det är klart att vissa frågor kanske man inte kan börja med om det är en ganska rörig klass så det finns inga generella svar på det sättet.

AG [00:22:10]: Vad säger du Lars? Har du någon tanke kring det här om det blir lite svåra diskussioner?

LT [00:22:19]: Man kan ju också se vad som passar i mitt ämne att ta upp. Vad är rimligt utifrån det som ska tas upp under terminen, och att börja göra det för det är ju svårast i början.

HO [00:22:31]: Sedan är det klart att jobba med normer kring kön och så, det kan man ju göra på väldigt många sätt och det blir ju väldigt sällan privat. Det kan vara personligt och det blir väl mycket av undervisningen. Vi vill ju också ha det för det är ju också ett bränsle till diskussioner. Värderingar är också något som vi bär med oss hela tiden och engagemang så att det är ju en skärningspunkt där mellan kunskap och värderingar och det personliga och mina egna åsikter och så där och det kan man ju använda. Sedan tycker jag att det är ju jätteviktigt som Lars sa, att man visar att det här är någonting man kan prata om. Det är ju enormt viktigt som lärare att man är öppen för frågor, funderingar, att de känner och det säger ju också elever att det är så man vill ha det. Den delen är ju otroligt viktig för att man ska få till bra undervisning.

AG [00:23:32]: Det finns ju också faktiskt föräldrar som tycker att man inte ska prata om det här ämnet, som är lite kritiska. Hur handskas man med det Lars?

LT[00:23:41]: Ja, men i vår rapport så finns det exempel med hedersfrågor, att det kan vara elever som säger att "så här pratar vi om det hemma, att det här är fel", och då är det viktigt att man som lärare berättar hur det ser ut rent lagmässigt och regelmässigt och hur tycker vi här på skolan, men man får också ha en förståelse för att folk kan komma med olika bakgrunder och olika ingångar i det här och försöka ta samtalet på ett klokt sätt. Inte tysta det, det tror vi inte är bra, utan fortsätta prata om det, men som vi sa ska man inte tillåta att någon kränks i klassrummet, men kloka, goda samtal om det och också vara ganska tydlig vad det är som gäller på skolan kring de här frågorna.

HO [00:24:28]: Ja, det kom en rapport här nu där vi har just intervjuat tolv unga med erfarenhet av hedersnormer vad de tycker om sexualundervisning, hur den ska vara och så där, och de bekräftar mer att "jo, vi vill inte ha någon särskild undervisning, men vi vill ha mer", och de vill ha fördjupning i vissa teman, men hur viktig den var... just det här med rättigheterna och så, men vad de också sa var att man som lärare då behöver också vara medveten om hur man talar om— på vilket sätt man talar om det här för att det finns elever som sitter och känner att "ja, det där kan ju du säga, men jag kan inte använda mig av de här rättigheterna." Det betyder ju inte att man inte ska prata om dem, men vi får fundera på hur vi gör det och att vi förstår också att det finns elever som har olika bakgrund och olika erfarenheter, men de vill inte ha någon "nu ska vi särskild undervisning som vänder sig till elever som lever med hedersnormer", men däremot behöver man prata ännu mer om rättigheter och till exempel oskuldsbegreppet, hur man tänker kring det och sådana saker.

IE [00:25:41]: Ja, men precis. Att undervisa om maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck, det är en undervisning som alla elever ska ta del av, så där ska vi inte ta reda på om eleverna har egna erfarenheter. Återigen det här att det är ett kunskapsinnehåll som alla elever ska ta del av och sedan behöver man ta reda på vad

eleverna har för behov, just de specifika elever jag har som lärare då, men det är inte så att det är en viss grupp i samhället som ska ta del av det här kunskapsområdet. Där har vi just fört in det här begreppet normmedvetenhet, eller att arbeta normmedvetet, som har fått väldigt mycket uppmärksamhet att vi har fört in det begreppet. Det är roligt vad enstaka ord kan väcka intresse och det tycker jag kan vara värt att reflektera över vad det innebär att vara normmedveten. All personal på skolan ska egentligen utgå från ett demokratiskt och normmedvetet arbetssätt och det innebär ju inte att all personal på skolan ska diskutera normer med eleverna oupphörligt, utan det handlar ju också om hur du själv agerar mot eleverna. Det kan ju vara alltifrån vilka val du gör i ditt undervisningsmaterial till exempel. Vilka normer reproducerar du när du väljer texter som eleverna ska läsa eller när du visar ett bildspel. Det kan ju gälla olika ämnen.

AG [00:27:18]: Vi diskuterar om olika elevgrupper och så. Finns det någon skillnad i hur tjejer och killar ser på kunskapsområdet? Hans, har du någon tanke?

HO [00:27:26]: Nja, det vet vi inte så himla mycket om egentligen. Det vi kan se är att killar är mer nöjda med sexualundervisningen än vad tjejerna är, om vi nu ska prata om de kategorierna. Det kan man nog tänka sig handlar om olika förväntningar, men också att man startar på olika kunskapsnivåer. Tjejer har generellt sett fler som de pratar med om frågor som rör kropp och sexualitet. Pratar mer med varandra också, men... vilket killar inte har, men det gör också att killar säger att skolan betyder också väldigt mycket för att få pålitliga kunskaper, för det ska vi säga att även om skolornas sexualundervisning ofta kritiserats också av eleverna så säger de också att de får bra kunskaper därifrån och inte minst killarna säger det. De säger att även om man vet saker så blir det lite mer seriöst i skolan och det är så skönt att få prata.

AG [00:28:30]: Vad skönt. Lars?

LT [00:28:31]: Ja, men jag kan komma in där. En sak som vi såg var att det hände ibland att man delade upp pojkar och flickor i olika grupper och så lät man då flickorna prata om den kvinnliga kroppen exempelvis och pojkarna fick då prata om den manliga kroppen och det där är vi inte jätteförtjusta i alltid, utan vi vill ju att alla ska lära sig om alla kroppar och det är ju så att om nu pojkarna inte får lära sig om mens exempelvis, då får ju de vid ett annat tillfälle prata om det så då får man ta det två gånger. Vi tror också att det blir en bättre diskussion när man har pojkar och flickor tillsammans, eller oavsett vilken könsidentitet man har, men vi såg också att det kan ju finnas tillfällen– det är ju inte förbjudet här att dela upp i pojkar och flickor, men vi ser gärna att man gör det väldigt i undantagsfall i så fall.

HO [00:29:22]: Ja, så tänker vi också. Det var ju väldigt vanligt på 90-talet med tjejer och killar. Man ser ju också hur det här speglar debatten i övrigt hur vi ser på kön, vilken sorts... ja, vilka normer och tankesätt vi har. Det skiftar ju i historien hur lika vi är eller olika vi är och så där, och vilka roller vi ska ha i samhället. Det var jättevänligt på 90-talet, men det kanske fanns ett behov då också av andra skäl. Det är klart att det finns ju också en– det vi alla, en makthierarki som också naturligtvis kan påverka hur man vågar ställa frågor och så, men vi tycker ju också att man ska sträva efter en samundervisning helt och hållet, det där gamla ordet, och det kan vi säga att redan då när det infördes på 50-talet så betonade man faktiskt att det här var någonting man skulle ha samundervisning i. Det var uttalat så det har funnits

en strävan hela tiden efter att vi ska ha det, men det är oerhört viktigt att man får samma kunskaper.

IE [00:30:26]: Om jag ska komma med en anekdotisk gissning så tror jag att den här uppdelningen efter kön många gånger är ganska oreflekterad och lite slentrianmässig och "det är väl enkelt. Det är ungefär lika många av varje så då tar vi den uppdelningen och slipper engagera oss mer i den frågan", och så någon slags föreställning då om att det är sedan gammalt. Jag tror att skulle man som lärarlag eller enskild lärare tänka efter "ja, men varför gör jag det här nu? Vad ska jag uppnå med det", så är nog inte svaret helt självklart alla gånger.

HO [00:30:58]: Nej, för det handlar ju om syfte för det är klart att det finns tillfällena, absolut, där det kan vara motiverat.

IE [00:31:07]: Jag tror att de motiverade tillfällena är betydligt färre än de gånger man gör det.

LT [00:31:14]: Och man kanske gör det också för man tänker att man gör det för elevernas skull så att det inte ska bli så pinsamt och jobbigt för dem, men det är inte säkert att eleverna vill ha det så.

HO [00:31:22]: Nej, och problemet med detta– alltså, som sagt kan det finnas skäl att göra det ibland och det kan ju vara för att det är en grupp som dominerar den andra. Det kan ju vara faktiskt så att det är en tjejgrupp som dominerar. Man tänker att det alltid är killarna som ska dominera, men det kan vara en tjejgrupp som dominerar klassen fullständigt. Det kan ju finnas sådana skäl, men problemet när vi delar upp är att då gör vi flickor och pojkar olika från början. "Ni har så särskilda behov och ni har så särskilda behov som killar", och så skapar man kanske lite hemliga klubbar på något sätt. Alltså, då har vi ju skapat olika från början istället för att säga att skillnaden inom könen är kanske mycket större än mellan könen.

IE [00:32:04]: Precis, och det går faktiskt helt emot– jag känner behov av att lyfta läroplanerna igen där det finns nya formuleringar också om jämställdhet och att skolan ska arbeta för att pojkar och flickor och män och kvinnor ska arbeta tillsammans och att man faktiskt ska prova att utveckla sin förmåga, sina intressen oberoende av könstillhörighet och skolan ska motverka begränsande könsmonster och genom att– det blir svårt att uppfylla de formuleringarna i läroplanen om man konsekvent delar upp i tjej- och killgrupper. Då kan man ju inte påstå att man motverkar könsmonster riktigt.

LT [00:32:46]: Det är väl ett utmärkt område att jobba just med de här viktiga sakerna och– ja, men vi delar inte upp det i så många andra ämnen så varför skulle vi göra det här? Det verkar som vi är ganska överens.

AG [00:33:00]: Ja, verkligen. Man hör också att det här engagerar. Det är härligt.

IE [00:33:03]: Vi är engagerade.

LT [00:33:05]: Nu måste jag nästan ta ett gott exempel från vår granskning. Jag känner att det passar bra in här. Vi pratade med en idrottslärare som hade funderat på det här med normer och olikhet och så vidare och hur det påverkar idrottsundervisningen. Då började han lektionen med att säga "fri aktivitet. Ni kan göra vad ni vill." Sedan observerade han och så stoppade han och så samlade han och eleverna och sa "nu ska vi reflektera. Varför valde vi de här aktiviteterna? Vad var det som styrde? Vad finns det som säger vem som gör vad och finns det ett rätt eller fel", så han hade en ganska öppen diskussion då och så fick sedan eleverna styra eller, liksom, leda den diskussionen framåt och jag tycker det var ett bra exempel på hur det här kunskapsområdet kan komma in i ett ämne på ett annat sätt.

HO [00:33:55]: Fantastiskt.

LT [00:33:57]: Ja, det var kul.

AG [00:33:59]: Jag skulle vilja veta vilken skillnad Skolinspektionen gör inom det här området?

LT [00:34:04]: Ja, det är ju att vi tittar på de här frågorna och skarpt åker ut och tittar på kvaliteten i undervisningen. Vi skriver beslut och de här skolorna som ingick i den här granskningen, de 28, de får ju– är det så att man inte är tillräckligt bra, då får vi ju återkomma. Man tittar på det och får komma med– vi kallar det för uppföljningsbeslut, men sedan att vi också samlar våra samlade erfarenheter och sådant i den här typen av rapport och sprider den är också ett sätt för oss att visa vad vi önskar för typ av undersökning och vi lyfter då goda exempel och mindre goda exempel. Sedan försöker vi också fortsätta titta på sådana här områden. Vi säger inte när och hur, men det är ju så här att vi ska ju täcka allting som ryms under utbildningsparaplyet, men det här är ju någonting som vi har sagt hela tiden är aktuellt. Det är intressant och det är viktigt.

AG [00:35:00]: Ja. Då tänker jag faktiskt runda av det här avsnittet. Det är högt engagemang, det hör ni ju, när vi pratar om det här och vill ni veta mer om Skolinspektionens arbete så går ni in på skolinspektionen.se. Där kan ni också läsa den rapport vi har skrivit. Idag har du hört undervisningsråd Ingrid Essegård från Skolverket, och Hans Olsson som är sakkunnig i sexualundervisning på RFSU, och Lars Thornberg som är verksamhetsutvecklare på Skolinspektionen. Jag heter Agnes Gidlund. Tack för att du lyssnade.